

ಬಿಸಿಲು ಬೆಳದಿಂಗಳು

ಡಾ. ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ
swamiji@taralabalu.org

ಮಾಯಾಜಿಂಕೆ....

ನೀವು ಈ ಲೇಖನದ ಶಿರೋನಾಮೆಯನ್ನು ಓದಿ ರಾಮಾಯಣದ ಅರಣ್ಯಕಾಂಡವನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಸೀತೆಯಂತೆ ಮೋಸಹೋಗುತ್ತೀರಿ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ನಮಗೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಸೀತೆಯ ಜೀವನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕುರಿತ ಲೇಖನವಲ್ಲ; ನಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯಜೀವನವನ್ನು ಕುರಿತ ಲೇಖನ. ಕಾರ್ಯನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಸಿರಿಗೆರೆಯಿಂದ ಚನ್ನಗಿರಿ-ಹೊಳೆಹೊನ್ನೂರು ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟರೆ ಎರಡು ಗಂಟೆಗಳ ಪ್ರಯಾಣ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ತಲುಪುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮೊದಲು ಸಿಗುವುದೇ ರೈಲ್ವೆ ಕ್ರಾಸ್. ನಂತರ ಕೆಲವೇ ಹೆಜ್ಜೆಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ತುಂಗಾ ನದಿಯ ಮೇಲಿನ ಕಿರಿದಾದ ಹಳೆಯ ಸೇತುವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾನಾಂತರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದೇ ರೈಲು ಸಂಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಇರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಹಳೆಯ ಸೇತುವೆ. ಸೇತುವೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದ ಹಳೆಯ ನೆನಪಿನ ರೀಲುಗಳು ಸುರುಳಿ ಸುರುಳಿಯಾಗಿ ಬಿಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಜೂನ್ ತಿಂಗಳ ವೇಳೆಗೆ ಸೇತುವೆಯ ತಳಭಾಗದ ಸನಿಹಕ್ಕೆ ತುಂಬಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ತುಂಗೆ! ಅನಾಮಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ನದಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಈಜುತ್ತಾ ದಂಡೆಯನ್ನು ಸೇರಲಾಗದೆ ಜೀವಭಯದಿಂದ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದ ಮರದ ಕೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಡೆಸಿದ್ದ ಜೀವನ್ಮರಣದ ಹೋರಾಟ! ಅಸಹಾಯಕತೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನರ ಕೂಗಾಟ, ಚೀರಾಟಗಳ ಆ ಕರುಣಾಜನಕ ದೃಶ್ಯ ನಾಲ್ಕು ದಶಕ ಕಳೆದರೂ ಇನ್ನೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಿದೆ!.....

ಸೇತುವೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಬಿ ಹೆಚ್ ರೋಡಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದರೆ ಬಲಕ್ಕೆ ಸಿಗುವುದೇ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ. ಪ್ರತಿಸಾರಿ ಈ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವಾಗ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಪೂಜಾ ಮರಿಗಳಿಗೆ ಭಾವುಕರಾಗಿ 'ಇದು ನಾವು ಓದಿದ ಶಾಲೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ ದಿನಗಳಿಲ್ಲ. ಶಾಲಾ ಪ್ರಾಂಗಣದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಕುಣಿದಾಡುವ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಹೇಳಬೇಕೆನ್ನುವ ಮನಸ್ಸಿನ ತುಡಿತ. 1960-63 ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ 3 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಾವು ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಶಾಲೆ ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಕಣ್ವ ಸೆಳೆದ ಮಾಯಾಜಿಂಕೆಯಂತೆ! ಆದರೆ ಈ ಮಾಯಾಜಿಂಕೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿದ ಮಾಯಾವಿ ಮಾರೀಚನಂತಲ್ಲ. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ದಾರಿಗೆ ಬೆಳಕನ್ನು ನೀಡಿದ ಶಾಲೆ. ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಪರಿಧಿಯುಳ್ಳ ವಿಜ್ಞಾನ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಬೆಗಾಲಿಟ್ಟು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಲು ಕಲಿಸಿದ ಶಾಲೆ; ದಿಗ್ಗದಿಗಂತಗಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದ ಶಾಲೆ !

ಆಗಿನ ದಿನಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಿನ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಓದುವ ಪಠ್ಯಕ್ರಮವಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈಗ ಪಿ.ಯು.ಸಿ ಯಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆಗ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ 8 ನೆಯ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಆರ್ಟ್ಸ್ ಅಥವಾ ಸೈನ್ಸ್ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಐಚ್ಛಿಕವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ತು. ಸೈನ್ಸ್ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಪಿ.ಸಿ.ಎಂ ಅಥವಾ ಪಿ.ಸಿ.ಬಿ ಎಂಬ ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯಗಳು. ಅಜ್ಞಾನ, ಅನಕ್ಷರತೆಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗನಾದ ನಮಗೆ ಯಾವುದನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಅಷ್ಟಾಗಿ ಓದು-ಬರಹ ಬಾರದ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯಾವಂತರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಹಿರಿದಾದ ಜೀವನಾನುಭವವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ತಂದೆ ಈಶ್ವರಯ್ಯನವರು ತಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವಷ್ಟು ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ದೊರೆಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ರವರ ಅಂಗಡಿಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಈಗಿನ ಕೆಳದಿ ಶಿವಪ್ಪನಾಯಕನ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವ ಗಾಂಧೀಬಜಾರ್‌ನಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಂಗಡಿ ಇತ್ತು. ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಗ ಮೋಹನ್ ಭಾರದ್ವಾಜ್ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯಾವಂತರಾದ ಅವರನ್ನು ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯದ ಆಯ್ಕೆ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕರೆದು "ನಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಯ ಬೋರ್ಡ್ ನೋಡಿದ್ದೀಯಾ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. 'ಹೂಂ' ಎಂದೆವು. ವಿನೋದವಾಗಿ "ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೋ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅವರ ಅಂಗಡಿಯ ಹೆಸರು "The Popular Cycle and Motor Co". ಓಡಾಡಲು ಅವರ ಅಂಗಡಿಯಿಂದಲೇ Atlas

ಕಂಪನಿಯ ಸೈಕಲ್‌ನ್ನು ಖರೀದಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಅಂಗಡಿಯ ಹೆಸರು ನಮಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿತ್ತು. ಒಗಟಿನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರ ಉತ್ತರದ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಚಿಂತಿಸಿ ಅವರ ಅಂಗಡಿಯ ಹೆಸರಿನ ಒಂದೊಂದೇ ಪದದ ಮೊದಲನೇ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರು PCM = Physics, Chemistry, Mathematics ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಲಹೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಊಹಿಸಿ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ತಂದೆಗೆ ಹೇಳಿದೆವು. ಭಾರದ್ವಾಜ್ ನಕ್ಕು “ನಿಮ್ಮ ಹುಡುಗ ತುಂಬಾ ಜಾಣನಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ ಮಾತನ್ನಾಡಿದರು. ಅವರ ಸಲಹೆಯಂತೆಯೇ PCM ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಓದಲು ಆರಂಭಿಸಿದ ನಮಗೆ ಭಾರದ್ವಾಜ್ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ‘The Hindu’ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಯ ಹಾಳೆಗಳೇ ಅಂದು ನಮ್ಮ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹಾಳಾಗದಂತೆ ಜೋಪಾನವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ರಕ್ಷಾಕವಚಗಳಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದ್ದವು. ನಂತರ ಮೈಸೂರು ಯುವರಾಜ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಪಿಯುಸಿ ವರೆಗೂ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ಓದಿ ಉನ್ನತ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗಿದ್ದರೂ ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಲಿಂಗೈಕ್ಯ ಗುರುವರ್ಯರ ಆಣತಿಯಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಓದಲು ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ನಮ್ಮ ವಿಜ್ಞಾನದ ಶಿಕ್ಷಕರು ಸಿಟ್ಟಾಗಿದ್ದರು.

ನಾವು ಹುಟ್ಟಿದ ಊರು ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯಿಂದ ಚೀಲೂರು-ಹೊನ್ನಾಳಿ ಕಡೆಗೆ 8 ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಹಳ್ಳಿ. ಅದರ ಹೆಸರು ಸೂಗೂರು. ತುಂಗ-ಭದ್ರೆಯ ಸಂಗಮವಾದ ಕೂಡಲಿಯಿಂದ ಕೂಗಕೆಯ ದೂರದಲ್ಲಿ ತುಂಗಾ ನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಊರು. ಆಗ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯವರೆಗೆ ಓದಿದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೈಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಮಾತ್ರ. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಓದು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಓದಲು 3 ಕಿ.ಮೀ ದೂರದ ಹೋಬಳಿ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಹೊಳಲೂರಿಗೆ ಓರಿಗೆ ಸ್ನೇಹಿತರೊಂದಿಗೆ ನಿತ್ಯವೂ ಸೈಕಲ್ ಮೇಲೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಂತರ ಓದಲು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ದೊರೆಯಿತು. ಮೊದಲ ಮೊದಲು ಹತ್ತಿರದ ಹಳ್ಳಿಯ ಬಂಧುಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಓದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಾವು ನಂತರ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೊಸಮನೆ ಬಡಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾಡಿಗೆ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿತರೊಂದಿಗೆ ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಕೈಯಡಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಾಲೆಗೆ ಓದಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಸಾಂಬಾರ್ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಕೇವಲ ಅನ್ನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹತ್ತಿರದ ಗೋಪಿ ಸರ್ಕಲ್‌ನಲ್ಲಿದ್ದ ‘ವಿಷ್ಣುಭವನ’ ಎಂಬ ಹೋಟೆಲಿನಿಂದ ಸಾಂಬಾರ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಓದುವ ಹುಡುಗ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಹೋಟೆಲ್ ಮೇನೇಜರ್ ಅಡಿಗೆ ಭಟ್ಟನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಹತ್ತು ಪೈಸೆಗೆ ಟಿಫನ್ ಕ್ಯಾರಿಯರ್ ತುಂಬುವಷ್ಟು ಸಾಂಬಾರ್ ಕೊಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ರಾತ್ರಿ ಎರಡು ಹೊತ್ತಿಗೂ ಸಾಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅನ್ನ ಮಾಡುವಾಗಲೂ ಓದುವ ಸಮಯ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಾತ್ರೆಯ ತಳದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದರೊಳಗೆ ಚಿಕ್ಕ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ 1:2 ರ ಪ್ರಮಾಣದಂತೆ ಅಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ನೀರನ್ನು ಬೆರೆಸಿ ಬೇಯಿಸಲು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಗಂಜಿ ಉಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿಗದಿತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರೆಯೊಳಗೆ ಅನ್ನ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಹೂವಿನಂತೆ ಅರಳಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಊಟ ಮಾಡಿ ಸರಿಯಾದ ವೇಳೆಗೆ ಶಾಲೆಗೆ ಸೈಕಲ್ ಮೇಲೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆವು. ದಿನನಿತ್ಯದ ಖರ್ಚಿನ ಲೆಕ್ಕ ಬರೆಯುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಲಿತದ್ದೂ ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ. ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಲಮಾಡಬಾರದು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಲ ಕೊಡಬಾರದು ಎಂದು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ತಂದೆ ನಮಗೆ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಸ್ನೇಹಪಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಓರಿಗೆಯವರಿಗೆ ಎಂಟಾಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಒಮ್ಮೆ ಲೆಕ್ಕತಪಾಸಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿದ್ದೆವು.

ನಮಗೆ ನೆನಪಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಗ ಇದ್ದದ್ದು ಇಡೀ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ನಗರಕ್ಕೆ ಮೂರೇ ಮೂರು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು - ದೇಶೀಯ ವಿದ್ಯಾಶಾಲೆ, ನ್ಯಾಷನಲ್ ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಎಂಬ ಎರಡು ಖಾಸಗಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ನಾವು ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದಿದ್ದ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ. ಈಗಿನಂತೆಯೇ ಖಾಸಗಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ದೊರಕುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಬಡ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆಡೆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಂದಿನ ದಿನಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಿರುವಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಅಂತರ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗೆ ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿದೆಯೆಂದು ಆಗ ನಮಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಾಂಧೀಜೀ 1927 ರಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಲೆಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹೋರಾಟಗಾರರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದ ಒಂದು ಅಪರೂಪದ ಭಾವಚಿತ್ರವಿದೆ. ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ (ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ), ಮುಳುಗುಂದ ನಾಗರಾಜ (ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ), ಶಿಖರಪ್ಪ (ಬೀಜಗಣಿತ), ವಿ. ಎಸ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ (ರೇಖಾಗಣಿತ), ಆಚಾರ್ಯ ಗಣಪತಿ (ಹಿಂದೀ) ಮೊದಲಾದ ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆಯ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಆಗ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿದ್ದರು. ನಮಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಸಹಪಾಠಿಗಳೂ ನಮ್ಮ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಇನ್ನೂ ದೇಶಭಕ್ತಗೀತೆಗಳ ಆದರ್ಶದ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಲವದು. ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಕರೆಯಂತೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹೋರಾಟಗಾರರು

ಖಾದಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ನೂಲಿನ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು 'ಹಾಕು ಬೆಂಕಿ; ಉರಿಲಿ ಧಗ ಧಗ' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ದೇಶಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಭಾವಾವೇಶದಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಹಪಾಠಿಯಾದ ಪಿ ಎಸ್ ಭಗವಾನ್‌ಗೆ ಮೊನ್ನೆ ಫೋನ್ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವರ ಮೊಬೈಲ್‌ನಿಂದ ಬಂದ ring tone ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಾದ್ಯಸಂಗೀತವಾಗಿತ್ತು. 'ಕಾಲಾಯ ತಸ್ಮೈ ನಮಃ!'

1963 ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ SSLC ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ 12ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗಿದ್ದವು. ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಇನ್ನಿತರ ಖಾಸಗಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಮೀರಿಸುವಂತೆ ಬಂದಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯ ಈ ಫಲಿತಾಂಶ ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸುದ್ದಿಯಾಗಿತ್ತು. ಶಾಲೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ತಂದ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮೇಲೆ ಅಧ್ಯಾಪಕರೆಲ್ಲರಿಗೂ ವಿಶೇಷ ಅಭಿಮಾನ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಈಗ ಬದುಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸದಾ ಹಚ್ಚಿ ಹಸಿರಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ಅವರು ವಹಿಸಿದ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ನಾವೆಂದೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಮ್ಮ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಸಹಪಾಠಿಗಳ ಪರವಾಗಿ ತುಂಬು ಹೃದಯದ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪಂಡಿತರಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾಚಾರ್ಯವರು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಶಬ್ದರೂಪಗಳನ್ನು ಬಾಯಿಪಾಠಮಾಡಲು ಹಚ್ಚಿ ಟೇಬಲ್ ಮೇಲೆ ಕಾಲುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಕುಚ್ಚಿ ಒರಗಿ ಕಣ್ಣು ಕೇಳುತ್ತಾ ತೂಕಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಂಡಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಹಾಸ್ಯಾಸಾಹಿತಿ ಬೀಚಿಯವರು ಬರೆದ ಕಥೆ ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ: ಹೀಗೆಯೇ ಒಬ್ಬ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ತೂಕಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಗಲಾಟೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ವಿಷಯ ಪರಿವೀಕ್ಷಕ ಅಧಿಕಾರಿ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಶಿಕ್ಷಕರು ಗಲಿಬಿಲಿಗೊಂಡು ಎದ್ದು ಪಾಠಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಅಧಿಕಾರಿಯು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪಾಠಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಹಿಂದಿನ ಪಾಠವಾದ "ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರ"ವನ್ನು ಕುರಿತು 'ಶಿವನ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಮುರಿದವರು ಯಾರು?' ಎಂದು ಗಡುಸಿನ ದನಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹೆದರಿ 'ನಾವಲ್ಲಾ ಸಾರ್' ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಅಧಿಕಾರಿ ಶಿಕ್ಷಕರತ್ತ ತಿರುಗಿ 'ನಿಮಗೇನಾದರೂ ಗೊತ್ತಿದೆಯೇನಿ?' ಎಂದು ಜೋರುಮಾಡಿ ಕೇಳಿದರು. ಬಡಪಾಯಿ ಶಿಕ್ಷಕ ಹೆದರಿ 'ನಾನು ಮೊನ್ನೆ ತಾನೇ ಈ ಶಾಲೆಗೆ ವರ್ಗವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ ಸಾರ್. ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಯಾವ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತಹ ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಲ್ಲ ಸಾರ್' ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿದರು. ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸೀದಾ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರ ಕೊಠಡಿಗೆ ಧಾವಿಸಿ 'ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಿಮಗಾದರೂ ಗೊತ್ತಿದೆಯೇನಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರು 'ಕ್ಷಮಿಸಿ ಸಾರ್, ಇತ್ತೀಚೆಗಷ್ಟೇ ಬಡ್ಡಿಹೊಂದಿ ಈ ಶಾಲೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ, ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಮುಖ್ಯಶಿಕ್ಷಕರು ಪೂರ್ಣ ಛಾಜ್ಡೆ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ' ಎಂದು ವಿನಮ್ರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಈ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತನಿಖಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಜಿಲ್ಲಾ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ವರದಿಮಾಡಿದರು. DDPI ಕಾರ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗೆ ಈ ಮುಂದಿನಂತೆ ಒಂದು ನೋಟೀಸ್ ಬಂತು: "1. ಶಿವನ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಯಾವಾಗ ಖರೀದಿಸಲಾಗಿತ್ತು? 2. ಅದನ್ನು ಖರೀದಿಸುವ ಮುಂಚೆ ಕನಿಷ್ಠ ಮೂರು quotation ಪಡೆದು ನಮ್ಮ ಆಫೀಸಿನ ಅನುಮತಿ ಪಡೆಯಲಾಗಿತ್ತೆ ಹೇಗೆ? 3. ಖರೀದಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಸ್ಟಾಕ್‌ಬುಕ್‌ನಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಲಾಗಿದೆಯೇ? 4. ಅದು ಮುರಿಯಲು ಕಾರಣವೇನು? 5. ಶಿವನ ಧನುಸ್ಸು ಮುರಿದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಸ್ಟಾಕ್‌ಬುಕ್‌ನಿಂದ ವಜಾ ಮಾಡಲು ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಾಲಯದ ಅನುಮತಿ ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆಯೇ? ಈ ನೋಟೀಸು ತಲುಪಿದ ಒಂದು ವಾರದೊಳಗೆ ಉತ್ತರಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ತಪ್ಪಿದಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತಿನ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುವುದು". ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರು ನೋಟೀಸನ್ನು ಓದಿ ಕಂಗಾಲಾಗಿ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜವಾಬು ನೀಡಿದರು. ಅವರ ಜವಾಬನ್ನು DDPI ರವರು ಮೇಲುಸಹಿಯೊಂದಿಗೆ JDPI ರವರಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಕ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ರವಾನಿಸಿದರು. JDPI ರವರು DPI ರವರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ನಂತರ ಆ ಕಡತವು DPI ಸಾಹೇಬರಿಂದ ಕಮಿಷನರಿಗೆ, ಕಮಿಷನರಿಂದ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗೆ ಹೋಯಿತು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಬಡಪಾಯಿ ಕನ್ನಡ ಮೇಷ್ಟ್ರು ನಿವೃತ್ತನಾದ. ಶಿವನ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಮುರಿದವರು ಯಾರೆಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನವಾಗದ ಕಾರಣ ಅವನ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನ ಮುಂಜೂರಾಗಲಿಲ್ಲ! ಆ ಶಿಕ್ಷಕ ವಿಧಾನಸೌಧದಲ್ಲಿ ಶಾಸಕರ ಹಿಂದೆ ಅಡ್ಡಾಡಿ ಆಫೀಸಿನಿಂದ ಆಫೀಸಿಗೆ ತಿರುಗಾಡಿದಾಗ ಕೊನೆಗೆ ಅವನ ಕಡತ ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಗದೆ ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿತಂತೆ! 'ಎತ್ತಣೆಂದೆತ್ತ ಸಂಬಂಧವಯ್ಯಾ!' ಬಡಪಾಯಿ ಮೇಷ್ಟ್ರು ವರ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ವಿಧಾನಸೌಧಕ್ಕೆ ಅಲೆದಾಡಿ ಸುಸ್ತಾಗಿ ಗಾಳಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೀನಿನಂತಾಗಿದ್ದ!

ನಾವು ಆಗ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಹಳೆಯ ಶಾಲಾಕಟ್ಟಡದ ಒಂದು ಭಾಗ ಈಗ ಇಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕೆಡವಿ ಅದರ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಈಗ ಒಂದು ಹೊಸ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ಸಹಾಯ ಧನವನ್ನು ಪಡೆದು ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಶ್ರಮಿಸಿದವರೆಂದರೆ

ನಮ್ಮಂತೆಯೇ ಈ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಓದಿದ್ದ ಹಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾದ ಬಿ.ಎನ್. ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು. ಅವರ ಈ ನಿಸ್ವಾರ್ಥ ಸೇವೆ ಅನುಮಪವಾದುದು. ನೂರೈವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಸುದೀರ್ಘ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಉಳ್ಳ ಈ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಯು ನಾಡಿಗೆ ಸಿ.ಎನ್.ಆರ್. ರಾವ್ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರಾಂತ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನೂ, ನ್ಯಾ|| ನಿಟ್ಟೂರು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾಯರು, ರಾಮಾ ಜೋಯಿಸರಂತಹ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನೂ, ಟಿ.ವಿ. ನಾರಾಯಣ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಂತಹ ಕೈಗಾರಿಕೋದ್ಯಮಿಗಳನ್ನೂ, ಮಾಜಿ ಸಚಿವರಾದ ಡಿ ಎಚ್ ಶಂಕರಮೂರ್ತಿಯವರಂತಹ ರಾಜಕೀಯ ಧುರೀಣರನ್ನೂ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಸುಬ್ಬಣ್ಣರಂತಹ ಗಾಯಕರನ್ನೂ, ಇಂಜಿನಿಯರುಗಳನ್ನೂ, ಸಮಾಜ ಸೇವಾಕರ್ತರನ್ನೂ ನಾಡಿಗೆ ನೀಡಿದೆ. ಈ ವಾರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿರುವ ಹಳೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ನಿಮಿತ್ತ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಲೇಖನ ಬಾಲ್ಯದ ನೆನಪುಗಳ ಒಂದು ಇಣುಕುನೋಟ. ನಾಲ್ಕು ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ಇದೇ ಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿದ್ದಾಗ ಹೊರತಂದಿದ್ದ ಕೈಬರಹದ 'ಮಧುವನ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಶಾಲಾ ವಾರ್ಷಿಕಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಓರಿಗೆಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಪಕರ ವಿವಿಧ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ದುಂಡಾಗಿ ಕೈಬರಹದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಇನ್ನಿತರ ಗೆಳೆಯರೊಂದಿಗೆ ನಮ್ಮನ್ನೂ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂಬ ಮಧುರವಾದ ನೆನಪು ನಮ್ಮ ಹೃದಯವನ್ನು ಗದಗದಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ! ಮಧುವನದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಿದ ಮಧುಕರನಂತೆ ಹೃನ್ಮನಗಳನ್ನು ಆಹ್ಲಾದಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ! ನಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಕಸನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಈ ಶಾಲೆಯ ಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಈ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಓದುವ ನವ ಪೀಳಿಗೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬಹುಮಾನ ನೀಡಲು ನಮ್ಮ ಮಠದಿಂದ ಕಳೆದ ವರ್ಷ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಒಂದು ದತ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ 'ಮಾಯಾ ಜಿಂಕೆ'ಯಾಗಿ ಈಗಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಓದುವ ನವ ಪೀಳಿಗೆಯು ಇದುವರೆಗಿನ ಶಾಲೆಯ ಭವ್ಯಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಲ್ಲದೆ ಇದನ್ನು ಸರಿಗಟ್ಟುವಂತೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಂತಾಗಲಿ ಎಂದು ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಹಾರೈಸುತ್ತೇವೆ.

SSLC ಫಲಿತಾಂಶ ಹೊರಬಂದಾಗ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದೆವು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬುತ್ತಿಗಂಟನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ತಾಯಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಗಂಗಮ್ಮನವರು 'ನೀನು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಫೇಲಾಗಿದ್ದೀಯಂತೆ!' ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಎದೆಗುಂದಲಿಲ್ಲ. ಹುಬ್ಬು ಗಂಟಿಕ್ಕಿ 'ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ನಿನಗೆ ಯಾರೋ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಫಸ್ಟ್ ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗಿರಲೇಬೇಕು' ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ವಾದಿಸಿದಾಗ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಅದುಮಿಡಲಾಗದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ತಾಯಿಯ ಆ ಮುಗುಳು ನಗೆ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯ! 'ಜನನೀ ಜನ್ಮಭೂಮಿಶ್ಚ ಸ್ವರ್ಗಾದಪಿ ಗರೀಯಸೀ!'

10.9.2008

ಶ್ರೀ ತರಳಬಾಳು ಜಗದ್ಗುರು

ಡಾ|| ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳವರು

ಸಿರಿಗೆರೆ

